

## ВІДГУК

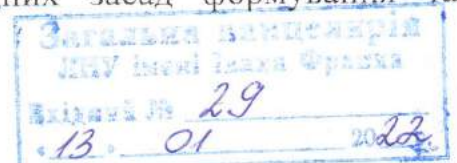
офіційного опонента на дисертацію Юрківа Руслана Руслановича на тему: «Фінансовий потенціал інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

### 1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Розроблення та впровадження науково обґрунтованих стратегій економічного розвитку суб'єктів підприємницької діяльності потребують попереднього оцінювання економічного потенціалу цих суб'єктів та окремих його різновидів. Зокрема, важливим складником сукупного економічного потенціалу суб'єктів господарювання є фінансовий потенціал їх інвестиційної діяльності, який визначає здатність суб'єктів бізнесу залучати необхідні фінансові ресурси та вкладати їх у здійснення інвестиційних заходів.

На даний час у багатьох суб'єктів господарювання в Україні спостерігається низький рівень інвестиційної активності, що зумовлено, зокрема, недоліками у формуванні та реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності таких суб'єктів, насамперед недостатнім врахуванням особливостей різних джерел фінансування цієї діяльності та неналежним обґрунтуванням обсягів залучення та напрямів витрачання фінансових ресурсів. Особливо гостро ця проблема постає у вітчизняних суб'єктів малого підприємництва, для яких внаслідок невеликих розмірів отримання фінансових ресурсів для провадження інвестиційної діяльності пов'язане із додатковими труднощами.

Враховуючи це, вдосконалення процесів формування, оцінювання та реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні слід визнати важливим напрямом підвищення рівня інвестиційної активності цих суб'єктів. Однак, сучасна економічна наука ще не вирішила остаточно усі питання, які стосуються розроблення теоретико-методологічних та науково-прикладних засад формування та



реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва. Тому тему дисертаційної роботи, її мету та завдання слід визнати актуальними та важливими як у теоретичному, так і у практичному аспектах.

Актуальність виконаного дослідження підтверджується також і тим, що воно є складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка за напрямками: «Формування фінансового потенціалу розвитку національної економіки» (номер державної реєстрації 0116U001677), в межах якого дисертантом проведено теоретичне обґрунтування особливостей формування та забезпечення належного рівня фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого бізнесу в Україні, та «Фінансова політика модернізації економіки України» (номер державної реєстрації 0120U101808), де здобувачем досліджено закономірності реалізації фінансового потенціалу малих підприємств.

## **2. Обґрунтованість наукових положень,**

### **висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації**

Обґрунтованість та достовірність проведених досліджень зумовлені використанням в якості їхньої бази постулатів економічної теорії, фінансової науки, інвестиційного аналізу та теорії економічного потенціалу, застосуванням широкого спектру методів наукового пізнання (зокрема, методів дедукції, індукції, аналізу та синтезу, абстрагування та узагальнення, групування, економіко-математичного моделювання тощо), аналізуванням значного обсягу інформаційних ресурсів, зокрема, законодавчих та інших нормативно-правових актів України з питань інвестиційної діяльності та її фінансового забезпечення, праць вітчизняних та зарубіжних науковців, присвячених цим питанням, інструктивно-методичних документів, відомостей Державної служби статистики України, Національного банку України та інших центральних органів виконавчої влади, матеріалів статистичної та бухгалтерської звітності суб'єктів господарювання.



Автор аргументовано та чітко відповідно до виділених ним об'єкта та предмета дослідження поставив його мету, яка полягає у розробленні теоретико-методологічних та науково-прикладних засад формування і реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні та сформулював низку завдань, розв'язання яких дисертантом забезпечило досягнення поставленої ним мети. При цьому завдання дослідження повною мірою кореспондуються з ознаками наукової новизни його результатів, що переконливо свідчить про оригінальність шляхів вирішення завдань, обраних автором.

Обґрунтованість отриманих результатів дослідження забезпечується також і належним поділом дисертаційної роботи на окремі частини та підрозділи, завдяки чому досягаються послідовність викладення та взаємна узгодженість цих результатів. Дисертація містить анотації, перелік опублікованих праць здобувача за темою роботи, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

У вступі до роботи (с. 17–25) висвітлено актуальність теми, зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами; зазначені мета, завдання, об'єкт, предмет та методи проведення дослідження, його інформаційна база; охарактеризовано наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; описано апробацію результатів дисертації та особистий внесок дисертанта; наведено відомості про авторські публікації, а також про структуру та обсяг дисертаційної роботи. Складові елементи цієї частини роботи відповідають її основному обсягу.

У першому розділі роботи (с. 26–84) викладено концептуальні засади провадження інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, зокрема побудовано модель цієї діяльності, з'ясовано економічний зміст та доповнено класифікацію видів фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва шляхом виділення додаткових класифікаційних ознак, визначено сутність поняття «стратегія формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва»

та здійснено групування чинників формування зазначеного потенціалу. Отримані у першому розділі результати дослідження ґрунтуються на детальному вивченні праць науковців із досліджуваної проблеми, що дало змогу досягти відчутного розвитку існуючих на даний час у науковій літературі теоретико-організаційних основ формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва.

У другому розділі роботи (с. 85–143) проаналізовано функціонування суб'єктів малого підприємництва в Україні, зокрема щодо формування фінансового потенціалу їх інвестиційної діяльності, визначено особливості реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва за умов фінансово-економічної нестабільності; досліджено кредитні важелі регулювання процесів формування і реалізації зазначеного потенціалу. При виконанні цього розділу автором застосовано широкий масив вхідної статистичної інформації, що дало змогу встановити нові закономірності утворення та використання фінансових можливостей суб'єктів малого бізнесу щодо провадження ними ефективної інвестиційної діяльності.

У третьому розділі роботи (с. 144–199) було розглянуто науково-прикладні засади прогнозування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва, докладно обґрунтовано напрями удосконалення інституційного регулювання інвестиційної діяльності вітчизняних суб'єктів підприємництва, визначено особливості розроблення стратегії та окреслено пріоритетні інструменти формування та реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва в Україні. Використання у цьому розділі роботи сучасних методів наукового пізнання, зокрема методів економіко-математичного моделювання, дало автору змогу виявити значні резерви покращення процесів формування і реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні.

У висновках (с. 200–204) до дисертаційної роботи автором узагальнено



отримані ним результати дослідження. Пункти висновків повністю відповідають завданням дослідження та елементам наукової новизни отриманих результатів, що свідчить про структурну цілісність дисертації та логічність викладення матеріалу в ній.

Зазначене вище надає можливість стверджувати про те, що основні положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи є достатньо обґрунтованими й достовірними.

### **3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації**

У процесі виконання дослідження дисертантом обґрунтовано нові наукові результати, які полягають у розробленні теоретико-методологічних та науково-прикладних засад формування, оцінювання та реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні. До найбільш важливих положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації, які характеризуються науковою новизною, належать такі:

– розвинуто науково-методичні підходи до моделювання процесу здійснення інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання, що, на відміну від існуючих її моделей, передбачають врахування принципів успішності цієї діяльності (ефективності, оптимальності, нормативності, методологічного забезпечення, ресурсного забезпечення) та її головних параметрів (результативності, масштабності, часових параметрів інвестування, ризикованості, доцільності) на кожному етапі та стадії провадження інвестиційної діяльності для досягнення мети та вирішення поставлених завдань (пп. 1.1, с. 36–47);

– представлено концептуальне тлумачення сутності понять: фінансовий потенціал інвестиційної діяльності суб'єкта малого підприємництва – це здатність ефективно залучати фінансові ресурси з метою забезпечення цієї діяльності; стратегічний фінансовий потенціал інвестиційної діяльності суб'єкта малого підприємництва – це сума наявного фінансового потенціалу

та його очікуваного зростання (за видами джерел фінансування), яке може бути досягнуто на засадах підвищення рівня компетентності менеджменту суб'єктів господарювання та оптимізації інформаційного забезпечення у процесі формування фінансового потенціалу (пп. 1.2, с. 54–58; пп. 2.1, с. 106). Запропоноване концептуальне розуміння фінансового потенціалу інвестиційної діяльності, порівняно із існуючими, дає змогу інтегрувати традиційні підходи та врахувати нові реалії функціонування малих підприємств в умовах діджеталізації бізнес-процесів;

– розширене групування видів фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва в частині виділення таких додаткових ознак: за етапами процесу провадження інвестиційної діяльності; за ступенем реалізації; за наявністю у суб'єкта ведення бізнесу необхідних обсягів ресурсів для формування потенціалу інвестиційної діяльності; за способом обчислення показників оцінювання потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва; за одиницями вимірювання індикаторів, які характеризують потенціал інвестиційної діяльності; за способом отримання інформації, необхідної для оцінювання потенціалу інвестиційної діяльності суб'єкта підприємництва; за кількістю індикаторів оцінювання; за формою представлення результатів оцінювання. Запропоновані класифікаційні критерії дадуть змогу суб'єктам малого бізнесу підвищити ефективність формування, нагромадження і реалізації фінансового потенціалу на основі поглиблення концептуального розуміння його сутності і структури (пп. 1.2, с. 58–63);

– запропоноване тлумачення сутності поняття стратегії формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого бізнесу, яке, порівняно із існуючими дефініціями, ототожнює його із сукупністю орієнтирів, принципів та правил, результатом реалізації яких є програма відповідних організаційно-економічних, технічних та інших заходів, що забезпечують перехід від наявної до стратегічної величини цього потенціалу (пп. 1.3, с. 66–68);



– отримала розвиток класифікація чинників формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності малого підприємства в частині виділення таких нових критеріальних ознак: за складовими фінансового потенціалу інвестиційної діяльності; за видами цього потенціалу; за керованістю, за рівнем формування; за економічним змістом; за рівнем детермінованості; за характером впливу на процес формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності; за місцем виникнення; за стабільністю; за проміжком часу, необхідним для здійснення управлінського впливу на чинники; за ступенем узагальненості (пп. 1.3, с. 68–74). Це дасть змогу підвищити результативність процесу ідентифікації резервів фінансування інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва;

– покращено науково-методичний підхід до оцінювання наявного фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єкта малого підприємництва, згідно якого, на противагу існуючим, цей потенціал вимірюється обсягами фінансових ресурсів, які суб'єкт господарювання здатний отримати з внутрішніх та зовнішніх джерел для фінансування інвестиційної діяльності, забезпечивши при цьому її максимальну ефективність, зокрема, максимально можливий приріст ринкової величини власного капіталу суб'єкта господарювання (пп. 2.2, с. 112–125);

– виконано обґрунтування пріоритетів застосування кредитних важелів регулювання процесів формування і реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва в Україні, що, порівняно із існуючими підходами, передбачають визначення впливу рівня кредитних ставок на частку інвестиційних проєктів, реалізація яких за рахунок кредитних коштів виявляється доцільною, у загальній сукупності проєктів, які розглядаються суб'єктами господарювання на предмет доцільності їх фінансування з урахуванням видів економічної діяльності, її прибутковості та інших параметрів (п. 2.3, с. 129–135);

– вдосконалено науково-практичні підходи до прогнозування стратегічного фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів

малого підприємництва, що, на відміну від існуючих, передбачають визначення очікуваної величини приросту наявного фінансового потенціалу інвестиційної діяльності цих суб'єктів з урахуванням умови не перевищення позикового капіталу суб'єкта підприємницької діяльності над його власним капіталом, обчисленим з використанням методу капіталізації прогнозного чистого прибутку (п. 3.1, с. 144–157). Застосування пропонованих підходів дасть змогу оптимізувати процес прогнозування фінансового потенціалу з метою підвищення ефективності роботи суб'єктів малого підприємництва в частині активізації його інвестиційної діяльності;

– розроблено концепцію стимулювання процесів формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності малих підприємств в Україні, що, на противагу існуючим, передбачає обґрунтування доцільності надання цим підприємствам податкових пільг та встановлення максимально допустимих кредитних ставок та інших раціональних параметрів державних програм пільгового кредитування тих інвестиційних проектів, які мають за мету скорочення споживання окремих видів енергетичних ресурсів та створення нових робочих місць (п. 3.2, с. 169–182, п. 3.3, с. 187–196). Це дасть змогу збалансувати підходи у межах державної політики стимулювання малого бізнесу в Україні, враховуючи нові загрози їх фінансовій безпеці.

Представлені елементи наукової новизни результатів проведеного дослідження суттєвою мірою розвивають існуючі в науковій літературі теоретико-методологічні засади формування, оцінювання та реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні та можуть бути впровадженими в практичній діяльності органів державної та місцевої влади, малих підприємств та інших суб'єктів малого бізнесу при плануванні та регулюванні фінансового забезпечення реалізації цими суб'єктами інвестиційних програм та проектів.

#### **4. Значущість дослідження для науки і практики**

Основні наукові положення дисертаційної роботи доведено до рівня практичних рекомендацій і методичних напрацювань, що в комплексі



формують підґрунтя для розроблення та впровадження у практичну діяльність. Переважна більшість сформульованих у роботі науково-практичних рекомендацій є обґрунтованими та знайшли практичне застосування у діяльності окремих суб'єктів господарювання, що підтверджується відповідними документами. Зокрема, науково-прикладні результати дисертації були використані в роботі: ПП «Автотехнобудсервіс» – у частині запропонованого дисертантом науково-методичного підходу до оцінювання наявного фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого бізнесу (довідка №07/09-01 від 07.09.2021 р.); ПП «Арігал» – у частині розроблених автором науково-практичних аспектів прогнозування стратегічного фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва (довідка №96 від 02.09.2021 р.).

Окремі теоретико-методичні та прикладні результати дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Львівського національного університету імені Івана Франка, зокрема під час викладання навчальних дисциплін «Фінанси», «Фінанси підприємств», «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання», «Фінансування інноваційної діяльності підприємств» (довідка №3211-Н від 29.09.2021 р.).

## **5. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях**

Основні наукові результати дисертації представлені в 23 наукових працях, серед яких 1 стаття в іноземному науковому періодичному виданні, 8 у фахових наукових виданнях України, з яких 6 є публікаціями у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, а 14 праць мають апробаційний характер.

Загальний обсяг опублікованих праць становить 5,4 друк. арк., з них особисто дисертанту належить 4,6 друк. арк. Кількість праць відповідає вимогам Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167. Зміст опублікованих праць повною мірою висвітлює основні

результати виконаного дослідження.

У наукових працях, що опубліковані у співавторстві, у дисертаційній роботі використано тільки ідеї і результати, котрі становлять особистий внесок здобувача.

#### **6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності**

За результатами аналізу тексту дисертації та наукових публікацій, в яких висвітлено основні наукові результати, не виявлено порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Дисертаційна робота має посилання на джерела інформації за кожним випадком використання тверджень, відомостей, ідей, статистичних даних та загалом відповідає вимогам законодавства про авторське право і суміжні права.

#### **7. Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації**

Порівняльний аналіз анотації та основних положень дисертації Юрківа Р. Р. засвідчує їх повну відповідність. Анотація не містить інформації, яка б була відсутня у тексті дисертаційної роботи. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені відповідно до вимог, встановлених Міністерством освіти і науки України.

#### **8. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи**

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, необхідно зазначити деякі недоліки та дискусійні моменти, що полягають у такому:

1. Виділення дисертантом результатного та цільового підходів до трактування поняття «економічний потенціал суб'єкта ведення бізнесу» (с. 49) видається дискусійним, оскільки отримання певних фінансово-економічних результатів господарської діяльності (здатність до чого, на думку автора, характеризує результатний підхід) можна розглядати і як ціль такої діяльності.

2. Запропоноване дисертантом на рис. 1.4 (с. 78) групування нормативно-правових актів, що регулюють процес формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в



Україні, містить низку актів, які лише опосередковано впливають на зазначений процес. Можливо доцільно було б виділити групи нормативно-правових актів безпосереднього та опосередкованого впливу, або систематизувати їх за іншими критеріями.

3. Здійснений у підрозділі 2.1 (с. 90–97) аналіз діяльності малих підприємств України, на наш погляд, потрібно було б доповнити оцінюванням динамічних рядів досліджуваних економічних показників. Це дало б змогу підвищити рівень достовірності і обґрунтованості зроблених автором висновків та сформульованих рекомендацій.

4. На наш погляд, недостатнім є обґрунтування необхідності використання формули (2.6) (с. 116), за якою пропонується обчислювати величину наявного потенціалу фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання за рахунок позикових джерел коштів. Зокрема, не зовсім зрозумілою є можливість застосування цієї формули у випадку, коли суб'єкт господарювання отримує низку кредитів з різними термінами погашення.

5. У роботі доцільно було б конкретизувати, чому саме коефіцієнти автономії та покриття обрані як головні чинники впливу на рівень дисконтної ставки у формулі (3.20) (с. 157). При цьому не зрозуміло, чи розглядалися інші чинники впливу та які критерії їх вибору застосовувались здобувачем.

Однак перелічені зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної дисертаційної роботи та не знижують наукової та прикладної значущості її результатів.

## **9. Загальний висновок**

За змістом та оформленням дисертація Юрківа Руслана Руслановича на тему «Фінансовий потенціал інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні» відповідає вимогам, встановленим Міністерством освіти і науки України, зокрема Тимчасовому порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167 (зі змінами), а також Наказу Міністерства освіти і

науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Наукові результати, що містяться у дисертації, відповідають спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Дисертаційна робота «Фінансовий потенціал інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка містить нові теоретичні, методичні та прикладні підходи до вирішення актуальної наукової проблеми, а саме – вдосконалення процесів формування і реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні, а її автор – Юрків Руслан Русланович – заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

**Офіційний опонент:**

доктор економічних наук, доцент,  
завідувач кафедри фінансів та обліку  
Львівського державного університету  
внутрішніх справ

**Степан МЕЛЬНИК**

*Підпис д.ек.н., д.ф.н. Балмиська*  
*засвідчую:*  
*Проректор ІвТДІС*



*І. Балмиська*